

Нікітіна Є. Г. Лінгвокультурний аспект формування професійної культури сучасного педагога / Є. Г. Нікітіна // Теорія і практика виховання сучасної молоді: цінності, зміст, технології: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Луганськ, 4 жовтня 2012 р.) – Луганськ: Вид-во ЛДАКМ, 2012. – С. 200–201

У статті розглянуто лінгвокультурний аспект формування професійної культури сучасного педагога. З'ясовано, що одним із головних чинників професійної підготовки педагога і компонентом названої компетентності має стати українознавчий культурологічний напрям, що дає можливість через етнокультуру, етнопедагогіку, етнолінгвопедагогіку відтворювати світогляд українського народу, особливості його історії, культури, мовної картини світу, глибше усвідомити україномовну картину світу в зіставленні з національно-мовною картиною світу інших народів, сприятиме підготовці фахівця з широким філологічно кругозором, високим рівнем етнолінгводидактичної культури.

Ключові слова: професійна культура, мовно-культурологічна компетентність, мовленнєвий етикет.

УДК 37.370.176

Є. Г. Нікітіна

ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Ключовим поняттям процесу оновлення змісту професійної освіти є професійна компетентність як найбільш повний, особистісно і соціально інтегрований результат освіти, необхідний для забезпечення повноцінного функціонування фахівця в суспільстві [3]. Професійна компетентність як єдність спеціальних і міждисциплінарних, метакогнітивних ключових компетентностей особистості означає не тільки ефективне використання знань і майстерності, але й постійну генерацію нових знань і вмінь, які мають

забезпечити конкурентоспроможність сучасного фахівця [5]. Мовна компетенція як функціональний, предметний компонент професійної компетентності набуває нових характеристик, релевантних професійній і соціальній діяльності фахівця в глобальному інформаційному просторі.

Актуальність проблеми зумовлена необхідністю перегляду змістовних умов мовної підготовки фахівця педагогічного профілю з точки зору їх відповідності до сучасного змісту його загальнопрофесійної підготовки. Змістовне оновлення поняття мовної компетентності виступає необхідною умовою розробки і впровадження до навчально-виховного процесу ефективної системи мовної підготовки майбутніх педагогів, яка дозволить моделювати умови майбутньої мовної професійно орієнтованої діяльності у процесі навчання в педагогічному коледжі.

Теза про мову як основний засіб самоусвідомлення, самостворення, самовираження й самореалізації особистості, її соціалізації в суспільстві та державі давно стала аксіомою, сучасний український філософ С. Кримський підкреслював, що височінь ціннісного зростання духовності особистості досягається мовою, що одночасно є і засобом пізнавальної діяльності мовця, і знаковою системою комунікації – носієм основних національних кодів: ментально-ідентифікаційного, культурно-історичного, комунікативного. Тож, не випадково основний принцип еволюції підвищення людини над самою собою – відбувається переважно завдяки рідній мові як носію духовних витоків людськості. Входження України в європейський освітній простір повинно посилювати гуманітарну спрямованість, українознавчі цінності в змісті національної освіти, підносити її культурне й мовне багатство, етноцінності й традиції. Нові підходи в освіті зумовлюють оновлення вимог до системи професійної підготовки вчителя як компетентного фахівця і національно свідомої, активної, духовно багатої мовної особистості, яка опановує зміст духовних надбань національної громади, досконало знає українську мову, усвідомлено творчо сприймає її в контексті національної культури.

Ідеї формування професійно-педагогічної культури розглядались у працях видатних вітчизняних і зарубіжних педагогів минулого (А. Дистервег, М. Бердяєв, О. Герцен, М. Ломоносов, В. Сухомлинський, К. Ушинський, Я. Коменський та ін.) й сучасності (Г. Звездунова, І. Ісаєв, В. Міщенко, В. Сластенін та ін.).

Відповідно мовно-культурологічну компетентність педагога можна тлумачити як систему здатностей учителя, що виявляє себе в умінні методично правильно формувати мовну, комунікативну, апперцептивну, інтерактивну, етичну, полікультурну, етнолінгвістичну, рефлексивну компетенції учнів в умовах особистісно-зорієнтованого підходу, діалогізації навчально-виховного процесу, що, у свою чергу, зумовлює пошук ефективних форм педагогічного спілкування.

Мовленнєва культура тлумачиться як дотримання літературних норм вимови наголошення, слововживання, побудови словосполучень, речень, текстів, нормативність усної й писемної мови, що виражається в її правильності, точності, ясності, чистоті, логічності, доречності, виразності, а також у різноманітності граматичних конструкцій, багатстві словника, дотриманні в писемному мовленні орфографічних і пунктуаційних норм, тобто й формування передбачає насамперед знання й дотримання норм сучасної української літературної мови. Але разом з тим, формування мовленнєвої компетентності неможливо уявити без вдумливого вивчення мовленнєвого етикету, дослідження якого дали змогу виявити національну специфіку української мови, взаємозв'язки між мовою та психологією людей, мовою та ментальністю нації. Так, національний мовленнєвий етикет характеризувався як високодуховні рекомендації бути доброзичливими, гречними та ін.

Таким чином, узагальнення теоретичних положень і співвіднесення завдань професійно-мовної підготовки майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей з практикою навчання українській мові в педагогічному коледжі дозволили виявити протиріччя між сучасними вимогами до мовної

компетентності фахівця і традиційними змістовними умовами навчання студентів-майбутніх педагогів української мови, а саме:

- необхідністю озброєння майбутнього педагога релевантними професійній діяльності мовними комунікативними вміннями і відсутністю адекватного їм змісту навчального матеріалу;

- актуальністю для фахівця досягнення адекватного професійній компетентності рівня інформаційно-когнітивних мовних умінь і відсутністю умов для їх формування;

- необхідністю формування ключових компетентностей особистості як особистісно-мотиваційної основи майбутньої професійної діяльності та фрагментарним характером їх формування в процесі професійної підготовки за рахунок недостатнього використання дидактичного потенціалу міждисциплінарних зв'язків.

Таким чином, одним із головних чинників професійної підготовки педагога і компонентом названої компетентності має стати українознавчий культурологічний напрям, що дає можливість через етнокультуру, етнопедагогіку, етнолінгвопедагогіку відтворювати світогляд українського народу, особливості його історії, культури, мовної картини світу, глибше усвідомити україномовну картину світу в зіставленні з національно-мовною картиною світу інших народів, сприятиме підготовці фахівця з широким філологічно кругозором, високим рівнем етнолінгводидактичної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кучерук О. Уміння – передусім. Компетентнісний підхід до формування мовної особистості // Укр. мова й літ-ра в сер. школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах – 2008. – № 10. С. 18–24

2. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук – К.: К.І.С., 2004 – С. 6–15

3. Rychen O. S Developing Key Competencies in Education: Some Lessons from International and National Experience (Studies in Comparative Education) / D. S. Rychen, A. Tiana. – Geneva: UNESCO-IBE, 2004. – 80 p.